

Prof. Dr. Yetkin Çınar¹

Prof. Dr. Türkmen Göksel²

“Teklif” Edilen ve “Mevcut” Seçim Sistemlerinin Simülasyonlarla Karşılaştırılması

Son günlerde AK Parti ve MHP, yani Cumhur İttifakı Milletvekillerinin ortak imzasıyla hazırlanarak kamuoyuna tanıtılan “Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” 24 Mart 2022 tarihi itibarıyla TBMM Anayasa Komisyonu'nda kabul edildi.

“Teklif” (bundan sonra böyle anılacaktır) metninde yer alan seçim sistemi parametreleri ve bunların işleyişine ilişkin maddelere göre,

- Seçimlerde yüzde 10 olarak uygulanan ülke seçim barajının yüzde 7'ye indirilmesi,
- İttifakın aldığı oy toplamı ülke barajını geçtiği takdirde, seçim çevrelerinde milletvekili hesabı ve dağılımının, ittifak içinde yer alan her bir partinin o seçim çevresinde almış olduğu oy sayısı dikkate alınarak yapılması

önerilmektedir.

Bu politika notu, söz konusu değişiklik tekliflerinin hâlihazırda uygulanan “Mevcut” (bundan sonra böyle anılacaktır) sistemle karşılaştırmasına yönelik sayısal analizleri içermekte olup, iki kısımdan oluşmaktadır:

I. Kısımda; teklif edilen / yeni getirilecek sistem değişikliklerinin mevcut sistemle kıyaslanarak açıklanması,

II. Kısımda ise; güncel oy ve ittifak senaryoları altında yapılan simülasyonlar ile “Mevcut durumda ve yeni teklif edilen sisteme geçilmesi halinde, milletvekili dağılımı ne şekilde olur ve nasıl farklılaşır?” sorularına cevap bulunması hedeflenmektedir.

¹ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü / Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı

² Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Politika ve Ekonomi Bölümü

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

Diğer taraftan notta açıklanacağı üzere, teklifin kabul edilmesi durumunda ittifakların sağladığı avantaj (baraj konusu dışında) ortadan kaybolacağı için, partiler tarafından ortak listeden hareket etme gibi seçim stratejileri tasarlanabilir. Zira sistemin doğası gereği bir ittifakın bir bölgede ortak (liste ile) hareket ederken diğerinin ayrı olarak seçime girmesi, ortak hareket eden lehine sonuç doğuracaktır. Nitekim her durumda geçerli olan d'Hondt sandalye dağıtım metodu büyük bileşen (ittifak veya parti) lehine sonuç doğurur. Dolayısıyla, yeni sistemde mümkün olduğunca işbirliği halinde hareket etmek ittifakın getirdiği avantajın yok olmaması için elzemdir. Bu işbirliği, teklif edilen sistemde sandalye dağıtımını ittifaklar üzerinden yapılmayacağından, bir parti üzerinden ortak listeler oluşturmak şeklinde olmak durumundadır. Örneğin bir ilde ittifak bileşenlerinden A Partisi önde ise onun listesinden aynı ittifaktaki B Partisi, diğer bir ilde B Partisi önde ise onun listesinden A adayları seçime girebilir.³

Bu çalışmanın kapsamı içerisinde yer almasa da, söz konusu stratejik alternatiflerin -bölge bölge- en etkin şekilde geliştirilmesi gelecek çalışmaların konusu olabilir. Bu çalışmalarda oy ve ittifak senaryoları her bir il için ayrı ayrı simüle edilerek, “en uygun (lokal optimal)”, yani en çok milletvekili kazandıracak işbirliklerinin hangi illerde yapılması gerektiği -hem oy dağılımları hem de ilin MV sayısına bağlı olarak- hesaplanarak sonuca ulaşılır.

I. KISIM: “TEKLİF” EDİLEN VE “MEVCUT” SİSTEMİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK AÇIKLANMASI

Aşağıda, öncelikle değiştirilmek istenen parametrelerin her iki sistemdeki özellik ve işleyişlerine ilişkin kısa açıklamalar yapılmaktadır.

I.1. Değiştirilmesi Teklif Edilen Parametrelerin İki Sistemdeki Özellikleri

1) “*Mevcut*” Sistemde

İlk kez 24 Haziran 2018 Seçimi'nde uygulanmış olup hâlihazırda geçerli olan (mevcut) ittifaklı seçim sisteminde değişikliği teklif edilen iki parametre şu şekildedir:

%10'luk Ülke Seçim Barajı

Ülkemizde mevcut haliyle %10'luk bir seçim barajı uygulanmaktadır. İttifaklı sistem, %10'un altında oy alan partilerin toplam oy oranı %10 ve üzerinde olan bir ittifakta yer almaları durumunda barajdan etkilenmeyecekleri sonucunu da beraberinde getirmekte; dolayısıyla baraj sorunu ittifaklara dâhil olunarak çözülebilmektedir. Bu durum yüksek bir seçim barajı bulunan seçim sistemimizde temsilde adaleti artırıcı sonuç doğurması bakımından olumludur. Diğer taraftan, ittifak içerisinde yer almayan partiler için bu durum söz konusu olamamaktadır.

İttifaklar üzerinden Sandalye Dağıtım Yöntemi (İki Aşamalı d'Hondt)

Mevcut seçim sistemimizde siyasi partilerin çıkaracağı milletvekili sayısını belirleme usulü (varsa) ittifaklar üzerinden iki aşamalı olarak işlemektedir:

1. aşamada sandalyeler ittifaklar ve ittifak yapmayan partiler bazında aldıkları oy oranlarına göre d'Hondt yöntemine göre dağıtılmaktadır. Bu dağıtıma ittifak oluşturmayan partilerin ayrı ayrı katılmasının yanı sıra ittifak oluşturan partilerinin aldığı toplam oy (her birinin tek başına

³Ancak yürürlükteki Milletvekili Seçimi Kanunu'nun “İller Toplamının Yarisından Fazlasında Tam Aday Göstermeyen ve Aday Gösteren Partilerin Durumu” hususundaki (Md. 13 ve Md.14) maddelerinin düzenlediği sınıra göre, bu imkân seçim bölgesi illerin yarısında mevcuttur. Yani bir parti hâlihazırda 41 adet ilde kendi listesini veriyorsa, diğerlerinde bu işbirlikleri içerisinde yer alabilir (liste vermeyebilir).

aldığı oy ve ittifak ortak oylarının toplamı) tek bir parti gibi katılır. Böylelikle 1. aşamada her seçim bölgesi için ittifaka dâhil olmayan partiler ve ittifakların toplam çıkaracağı milletvekili sayıları hesaplanır.

Eğer partiler arasında en az bir ittifak kurulmuşsa, bu ittifakları oluşturan partiler için geçerli olacak 2. bir dağıtım aşaması söz konusu olmaktadır. Bu aşamada her bir ittifak için d'Hondt yöntemi ayrı ayrı uygulanmaktadır. Dolayısıyla 2. aşamada sadece ittifak içerisinde bir dağıtım yapılmakta; yani 1. aşamada her seçim bölgesi için bir ittifakın toplamı için hesap edilen milletvekili sayısı ittifak ortaklarına aldıkları oy esas alınarak yine d'Hondt yöntemiyle dağıtılmaktadır. Dolayısıyla her seçim bölgesi için 1. aşamada her bir ittifakın toplam sandalye sayısı ve ittifaka katılmayan siyasi partilerin sandalye sayısı hesaplanmış olurken, 2. aşamada da ittifak ortaklarının her birinin kaç sandalye çıkaracağı hesaplanmış olur.

2) **“Teklif Edilen” Sistemde**

Yeni sistemde söz konusu iki parametrenin şu şekilde değiştirilmesi teklif edilmektedir:

%7'lik Ülke Seçim Barajı

Bu sistemde seçim barajının %7'ye düşürülmesi teklif edilmekte olup, işleyişi mevcut sistemle aynıdır. Yani, ittifak içindeki partiler %7'den az oy alsalar dahi ittifak oyu toplamı %7'yi buluyor veya geçiyorsa barajı geçmiş sayılırlar. Barajın düşürülmesi hariç fonksiyonu açısından mevcut sistemle bir farkı bulunmamaktadır.

Partiler Bazında Sandalye Dağıtım Usulü (Tek aşamalı d'Hondt)

Her seçim bölgesinde ittifak içinde olsun veya olmasın tüm partiler aldıkları oy oranında (tek aşamalı) d'Hondt yöntemine göre yapılacak dağıtıma göre sandalye kazanırlar. Aslında bu açıdan İttifaklı sistem öncesindeki (2018 öncesi) yapı ile (ittifakın baraj koruması hariç) bir fark bulunmamaktadır.

İki sistem ve olası sonuçları aşağıda kurgulanan basit bir örnek ve 2018 Seçim Sonuçları üzerinde yapılan bir öncül analiz ile açıklanmaktadır.

Ancak bu noktada d'Hondt Sandalye Dağıtım Metodunun ve beklenen etkisinin kısa bir açıklamasına yer vermekte fayda bulunmaktadır. Söz konusu dağıtım metodunun işleyişi **KUTU'da** kısaca açıklanmaktadır.

KUTU: d'Hondt Sandalye Dağıtım Metodunun Kısa Açıklaması

Genel kural olarak bir seçim bölgesinde uygulanacak d'Hondt sandalye dağıtım yönteminin işleyişinde;

- ✚ Birinci Milletvekili (MV) en yüksek oy oranına sahip partiye tahsis edilir.
- ✚ İkinci MV'nin tahsisi için ilk MV'ni çıkaran partinin oy sayısı, o ana kadar çıkardığı MV sayısının bir fazlasına, yani 2'ye bölünür (diğer partilerin oyları aynı kalır). Bu durumda oluşacak yeni oy sayılarında partiler arasında en yüksek oya sahip olan partiye MV tahsis edilir.
- ✚ Bu kez o partinin oy sayısı o ana kadar çıkardığı MV sayısının bir fazlasına bölünür, diğer partilerin oyları aynı bırakılır. Bu parti bir önceki ile aynı parti de olabilir.
- ✚ 3. ve 4. ve varsa daha fazla MV'nin tahsisleri de benzer şekilde yapılır.

I.2. İki Sistem Arasındaki Farkı Açıklamak İçin Basit Bir Sayısal Karşılaştırma

İki sistem arasındaki işleyiş ve olası sonuç farkını açıklamak için bir örnek hazırlanmıştır. Örneğimizde d'Hondt yönteminin uygulanması aşağıda Tablo 1'de görülmektedir. Burada basitlik açısından 2 MV çıkaracak olan bir ilde sandalye dağıtımının yapıldığı varsayılmıştır. Partilerin bu seçim bölgesinde aldıkları varsayılan oylar Tablo 1'in ilk satırında belirtilmiştir.

Tablo 1: Basit örnek senaryolar

ÖRNEK SENARYO 1: PARTİ Olarak Ayrı Ayrı Hesaplama (Teklif Edilen Sistem)

Parti	A Partisi	B Partisi	C Partisi	D Partisi	E Partisi
Oylar ve d'Hondt 1. Adım	42	20	19	10	9
d'Hondt 2. Adım	21	20	19	10	9

ÖRNEK SENARYO 2: İTTİFAK Üzerinden Hesaplama (Mevcut Sistem)

İttifaklar	1. İttifak (A+E)	2. İttifak (B+C+D)
Oylar ve d'Hondt 1. Adım	51	49
d'Hondt 2. Adım	25,5	49

Sonuç – Karşılaştırma:

Sandalye (MV)	ÖRNEK SENARYO 1'de KAZANAN	ÖRNEK SENARYO 2'de KAZANAN	
1. Milletvekili	A	A+E	A
2. Milletvekili	A	B+C+D	B
SONUÇ:	<i>MV'nin ikisini de A Partisi kazanmıştır.</i>	<i>MV'nin birini 1. İttifak ve büyük partisi A alır iken; diğerini 2. İttifak ve bu ittifakın büyük partisi B almıştır.</i>	

ÖRNEK SENARYO 1'de, yani “Teklif” Edilen Sistemde;

Tablonun ilk satırında oy sayısı en yüksek olan A Partisi yüzde 42 oy ile birinci MV'ni çıkarmıştır. Daha sonra A Partisinin oy oranı ikiye bölünürken ($42/2=21$) diğer partilerin oyu aynı kalmıştır. d'Hondt 2. hesaplama adımını gösteren ikinci satırda görüldüğü gibi A Partisi hala 21 ile en yüksek oya sahip olduğundan (en yakın rakibi B=20); ikinci MV'ni de yine A çıkarmıştır. (MV kazanan partilerin oy sayıları tablolarda koyu vurgu ile gösterilmiştir.)

ÖRNEK SENARYO 2'de, yani Mevcut / İttifak Üzerinden Dağıtım Sisteminde ise;

Tablonun ilk satırında oy sayısı en yüksek olan ve A ile E Partilerinden oluşan “1. İttifak” toplam yüzde 51 oy ile birinci MV'ni çıkarmıştır. Daha sonra bu ittifakın oy oranı ikiye bölünürken ($51/2=25,5$), B, C ve D partilerinden oluşan “2. İttifak”ın toplam oyu (49) aynı kalmıştır. d'Hondt 2. adımı gösteren ikinci satırda görüldüğü gibi, bu kez 2. İttifak 49 ile 1. İttifakın 25,5'lik oyunun aştığından ikinci MV'ni çıkarmıştır. Elbette bu MV'leri ittifakların içinde de yine d'Hondt yöntemi ile paylaşıldığından 1. İttifakın kazandığı 1 MV A'ya; 2. İttifakın kazandığı 1 MV ise B'ye kaymıştır.

Sonuç olarak;

Mevcut Sistemde (ÖRNEK SENARYO 2), B partisi kendi aldığı oy dışında ittifakın genişliği / büyüklüğü ve toplam oyundan faydalanarak 1 MV çıkarabilirken;

Teklif Edilen Sistemde (ÖRNEK SENARYO 1), her parti için sadece kendi aldığı oylar geçerli olacağından, B partisinin çıkaracağı 1MV A partisine geçmiş olacaktır.

I.3. Haziran 2018 Seçim Sonuçlarından Hareketle Teklifin Olası Etkisinin Analizi

24 Haziran 2018 Seçimi sonuçlarından hareketle teklif edilen sistemin öncül etkisi ve gerekçesi görülebilir. Bu alt başlıkta İttifaklı Seçim Sisteminin 2018 Seçimlerindeki etkisini görebilmek için bir senaryo analizi yapılmış; 2018 seçimlerinin kesin sonuçlarını gösteren oy oranlarının “İttifaksız bir sistem olsaydı nasıl bir sandalye dağılımı ortaya çıkaracağı?” sorusuna yanıt aranmıştır. Daha açık olarak, bu senaryoda partilerin seçimde aldıkları oylar aynı kalmak üzere seçime ayrı partiler olarak girdikleri varsayılarak şimdi teklif edilen veya 2018 öncesi sistemindeki gibi MV dağıtım simülasyonu yapılmıştır.

Buna göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2: 2018 Seçimlerinde İttifaklı Sistem Olmasa (Teklif Edilen Sistem Geçerli Olsa) İdi Sandalye Dağılımı Nasıl Olurdu?

2018 SEÇİMİ	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	SAADET	HDP
Gerçekleşen Oy Oranları	% 42,56	% 11,10	% 22,65	% 9,96	% 1,34	% 11,70
Gerçekleşen MV Sayıları (İttifaklı Sistem)	295	49	146	43	0	67
İttifaklı Sistem Olmasa MV Sayıları (Teklif Edilen Gibi Olsaydı)*	306	52	133	37	0	72
FARK (İttifaklı – İttifaksız Sistem)	-11	-3	+13	+6	0	-5

(*) Bu senaryoda, 2018 seçiminde ittifaksız sistem uygulansaydı %10 barajı altında kalabilecek olan İYİ Parti %9,96 yerine %10 olarak alınmıştır.

Tabloda görülebileceği üzere aynı oy oranlarına karşılık -sadece İYİ Parti'nin barajı geçmesi halinde- ittifaksız bir sistemde nasıl bir sandalye dağılımı ortaya çıkacağı analiz edildiğinde “İttifaklı” ve şu an mevcut olan dağıtımın yapıldığı seçim sisteminde, “Partiler bazında hesap yapılan / yapılacak” (Teklif edilene benzer ve 2018 öncesi geçerli olan) seçim sistemine göre;

AK Parti 11 MV, MHP 3 MV olmak üzere Cumhur İttifakı toplam 14 MV ve HDP 5 MV kaybederken, bu milletvekillerini CHP 13 MV ve İyi Parti 6 MV olmak üzere Millet İttifakı kazanmıştır.

Dolayısıyla Teklif edilen sistemin uygulanması halinde bu durumun tersine döneceği öngörülebilir. II. kısımda bu konuda güncel oy oranları ve siyasi yapı ortamında simülasyon sonuçları ile bu öngörünün geçerliliği doğrulanmıştır.

II. KISIM: TEKLİF EDİLEN VE MEVCUT SİSTEME İLİŞKİN SENARYO / SİMÜLASYON ANALİZLERİ

Bu kısımda Mevcut ve Teklif edilen sistemler arasındaki farklar, güncel oy ve ittifak senaryoları ile yapılan simülasyon analizleri ile ortaya konulmaktadır. Öncelikle analizlerin kapsamı somut ve ayrıntılı olarak açıklanmış; daha sonra sonuçları sunularak yorumlanmıştır.

Bu noktada bu çalışmanın asıl amacının oy oranlarını veya seçim çıktılarını tahmin etmek olmayıp, veri oy oranları ile olası yeni seçim sisteminin etkilerini ortaya koymak olduğunu belirtmek isteriz. Elbette Türkiye siyasi yapısında her zaman değişimler olabilmekte, oy dağılımı değişme potansiyeli taşımakta ve yeni ittifak olanaklarının oluşabilmesi mümkün olabilmektedir. Ayrıca seçim sürecine kadar yaşanacak gelişmelerin oy ve ittifak senaryolarını da etkileyebilme potansiyeli vardır.

Fakat bu politika notunun amacı gereği yeni teklif edilen sistemin etkilerini sayısal olarak analiz edebilmek için, oy ve ittifak senaryolarına ihtiyaç vardır. Çalışmada kullanılan oy senaryosu, TEPAV tarafından 11 farklı kamuoyu araştırma şirketinden en güncel (Şubat ve Mart 2022) verilerinden derlenerek tarafımıza sunulan oy oranlarının ortalamalarının alınarak tam sayı değerlere yuvarlanması ile oluşturulmuştur. Baz ittifak senaryosu için ise kamuoyunda genel kabul görmüş yapılar esas alınmıştır. Bu şekilde oluşan oy ve ittifak senaryoları aşağıda verilmektedir.

Tablo 3: Simülasyonlarda Kullanılan Oy Senaryosu

Parti*	AK Parti	CHP	İYİ	HDP	MHP	DEVA	SAADET	GELECEK	Diğer	Toplam
Oy Oranı	%32**	%27***	%14	%11	%8	%3	%2	%2	%1	%100

(*) AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi, CHP: Cumhuriyet Halk Partisi, DEVA: Demokrasi ve Atılım Partisi, GELECEK: Gelecek Partisi, HDP: Halkların Demokratik Partisi, İYİ: İYİ Parti, MHP: Milliyetçi Hareket Partisi, SAADET: Saadet Partisi.

(**) AK Partinin oy oranına Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) oy oranı da dâhil edilmiştir.

(***) CHP oy oranına Demokrat Parti oy oranı dâhil edilmiştir.

İttifak ve uygulanacak sisteme (Mevcut veya Teklif Edilen) ilişkin senaryoları içeren aşağıdaki Tablo 4'te ise;

- SENARYO 1, şu an “mevcut” olduğu varsayılan ittifak yapılarını ve mevcut sistemle (ittifaklar üzerinden) hesaplanacak sandalye dağıtımını içeren baz senaryoyu,
- SENARYO 2, “teklif edilen” sisteme göre sandalye dağıtımında tüm partiler ayrı olarak (kendi aldıkları oya göre) hesaplandığı senaryoyu,
- SENARYO 3, DEVA, GELECEK ve SAADET Partilerinin bir “3. ittifak” oluşturduğu senaryoyu göstermektedir.⁴

⁴ Seçim barajının düşürülmesi davranışsal etkiye sebep olarak partilere verilen oy oranlarında hatta ittifak kurgularında bir değişiklik yaratabilir. Buna “barajın davranışsal etkisi” diyebiliriz. Biz bu çalışmada söz konusu davranışsal etkinin parti ittifaklarına olası etkisini SENARYO 3 ile ele aldık.

Tablo 4: Simülasyonlarda Kullanılan İttifak ve Sistem Senaryoları

SENARYO 1 (Mevcut Sistem ve İttifak Yapısı)	Cumhur İttifakı (AKP+ MHP)	Millet İttifakı (6'lı)	HDP	Diğer					
		% 40	% 48	% 11	% 1				
SENARYO 2 (Teklif Edilen Sistem)	AK Parti	CHP	İYİ	HDP	MHP	DEVA	SAADET	GELECEK	Diğer
	% 32	% 27	% 14	% 11	% 8	% 3	% 2	% 2	% 1
SENARYO 3 (Mevcut Sistem ve 3. İttifak)	Cumhur İttifakı (AKP + MHP)	Millet İttifakı (CHP+İYİ)	HDP	3. İTTİFAK (DEVA+SAADET +GELECEK)			Diğer		
	% 40	% 41	% 11	% 7			% 1		

Tablo 4'teki oy, ittifak ve sistem senaryolarına göre;

- SENARYO 1'de; Cumhur İttifakı'nın (AK Parti + MHP) toplam oy oranı %40 iken; Millet İttifakı'nın (CHP + İYİ + SAADET + DEVA + GELECEK + DP) %48 ve seçime tek başına girmesi öngörülen HDP'nin ise oy oranı %11'dir. Bu senaryoda “Mevcut (İttifak üzerinden hesaplama)” sistemi simülasyonu yapılacaktır.
- SENARYO 2'de; “Teklif” edilen sistemde partiler bazında hesaplanması öngörülen sandalye dağıtımı için her partinin oy oranı ayrı olarak gösterilmiştir.
- SENARYO 3'te; Cumhur İttifakı'nın (AK Parti + MHP) toplam oy oranı %40 iken, yalnızca CHP (%27) ve İYİ Partiden (%14) oluşan Millet İttifakı'nın oy oranı toplamı %41; üçüncü bir ittifak oluşturduğu varsayılan DEVA, SAADET ve GELECEK'in % 7 ve yine seçime tek başına girmesi öngörülen HDP'nin %11'dir. Bu senaryoda da “Mevcut” sistem simülasyonu yapılacaktır.

Simülasyon Ortamı ve Yöntemi

Simülasyon ortamının oluşturulması için her şeyden önce, Türkiye'nin 2021 yılı (son) nüfus bilgilerine göre her bir ilin çıkaracağı MV sayılarının belirlenmesine ihtiyaç vardır. Her ilin çıkaracağı MV sayısı tablosu geçen yıllarla karşılaştırmalı olarak bu çalışmanın **EK'inde** verilmektedir.

Buna göre özet olarak; sadece 4 ilde 1'er MV değişimi olmuştur. Bu dört ilden, Bayburt'un MV sayısı 1'den 2'ye, İstanbul'un ise 97'den 98'e çıkmış iken; Eskişehir milletvekili sayısı 7'den 6'ya, Muş'un MV ise 4'ten 3'e düşmüştür. 2022 yılı sonuçlarına göre sadece 1 MV çıkararak bulunmamaktadır. Seçim bölgesi olarak Türkiye hâlihazırda toplam 87 seçim çevresine ayrılmakta olup, İstanbul ve Ankara 3, İzmir ve Bursa 2 seçim bölgesinden oluşmaktadır.

Sandalye dağıtımı için simülasyonlar ittifaklar üzerinden sandalye dağıtımı yapılan (mevcut sistem) SENARYO 1 ve SENARYO 3'te; öncelikle ittifakların da her biri ayrı parti gibi ele alınarak d'Hondt yöntemi ile yapılmış; daha sonra ele alınan ittifakın kazandığı toplam

sandalye sayısı, o ittifakı oluşturan partiler arasında (ittifak içinde) yine d'Hondt hesabı ile dağıtılmıştır. Teklif edilen sisteme ilişkin SENARYO 2'de ise, tek aşamalı d'Hondt yöntemi ile oy oranlarına göre sandalye dağıtımı yapılmıştır. Simülasyonlarda oy oranlarının bölgelere dağıtımında 24 Haziran 2018 seçimlerinde oluşan bölgesel oy dağılımları esas alınmıştır.⁵

SİMÜLASYON SONUÇLARI

Simülasyonlar 87 bölge için yapılarak aşağıda sunulan sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 5. SENARYO 1'de Simülasyonlar Sonucunda Dağıtılan Sandalye Sayıları

İttifaklar Üzerinden Sandalye Dağıtımı (1. Aşama) Sonucu – d'Hondt

Partiler / İttifaklar	Cumhur İttifakı	Millet İttifakı	HDP	TOPLAM
İttifak Sandalye Sayıları	252	280	68	600

İttifak İçi Sandalye Dağıtımı Sonrası (2. Aşama Dağıtım) – d'Hondt

Partiler / İttifaklar	AK Parti	MHP	CHP	İYİ	DEVA	SAADET	GELECEK	HDP	TOPLAM
Parti Sandalye Sayıları	222	30	190	90	0	0	0	68	600

Tablo 6. SENARYO 2'de Simülasyonlar Sonucunda Dağıtılan Sandalye Sayıları

Partiler Üzerinden Sandalye Dağıtımı (Tek Aşamalı Dağıtım) – d'Hondt

Partiler	AK Parti	MHP	CHP	İYİ	DEVA	SAADET	GELECEK	HDP	TOPLAM
Parti Sandalye Sayıları	240	31	178	74	0	0	0	77	600
İttifak Sandalye Sayıları	271		252					77	600

Tablo 7. SENARYO 3'te Simülasyonlar Sonucunda Dağıtılan Sandalye Sayıları⁶

Sandalye Dağıtımı (1. Aşama) Sonucu – d'Hondt

Partiler / İttifaklar	Cumhur İttifakı	Millet İttifakı (CHP + İYİ)	3. İttifak (DEVA+SAADET+GELECEK)	HDP	TOPLAM
İttifak Sandalye Sayıları	265	249	14	72	600

⁵ 2018 seçimlerinde yer almayan DEVA ve GELECEK partileri için AK Parti'nin 2018 bölgesel oy dağılımı esas alınmıştır.

⁶ Cumhur ittifak yapısının korunması (ortak listelerden hareket edilmesi) ve HDP'nin de tek parti olarak seçime girmesi varsayımı altında, eğer Millet ittifakı içerisindeki tüm partiler ayrı ayrı seçime girerse (ortak listelerden hareket etmez ise), bu durumda Cumhur ittifakının toplam MV sayısı 295, Millet ittifakı içerisindeki partilerin toplam MV sayısı 230 ve HDP'nin MV sayısı 75 olmaktadır.

İttifak İçi Sandalye Dağıtım Sonrası (2. Aşama Dağıtım) – d'Hondt

Partiler / İttifaklar	AK Parti	MHP	CHP	İYİ	DEVA	SAADET	GELECEK	HDP	TOPLAM
Parti Sandalye Sayıları	233	32	176	73	11	3	0	72	600

Kullanılan oy senaryosu ile gerçekleştirilen simülasyonlar sonucunda senaryolar arasındaki karşılaştırmaları da içeren şu çıkarımlar yapılabilir:

- “Mevcut” sistemde seçime girilse idi (SENARYO 1) Cumhur ittifakının 252, Millet İttifakı'nın (CHP+İYİ+DEVA+SAADET+GELECEK+DP) 280 ve HDP'nin 68 Milletvekili olacak iken;
- “Teklif Edilen” Sistemin kabul edilmesi durumunda (SENARYO 2), Cumhur ittifakı 271 MV ile Mevcut duruma göre 19 MV daha fazla kazanmakta; Millet İttifakı ise 252 MV'ne ulaşarak Mevcut duruma göre 28 MV kaybetmektedir. Teklif edilen sistemde HDP'nin 9 MV kazancı olmaktadır.
- Özetle, Millet İttifakı'nın kaybedeceği 28 MV'nin 19'u Cumhur'a, 9 MV ise HDP'ye kaymaktadır.
- Cumhur ittifakı %40 oy oranına göre; SENARYO 1'de % 42, SENARYO 2'de %45,2 sandalye oranına ulaşmakta; Millet ittifakı ise aldığı %48 oy oranına karşılık SENARYO 1'de % 46,7, SENARYO 2'de %42 sandalye oranı elde etmektedir. HDP ise aldığı %11 oy oranına karşılık SENARYO 1 ve 2'de sırasıyla %11,3 ve %12,8 sandalye oranına sahip olmaktadır.
- Dolayısıyla bütünsel anlamda düşünüldüğünde, yani Oy-sandalye oranları arasındaki farkların mutlak değerleri her üç grup için toplandığında Teklif Edilen sistem (SENARYO 2) temsilde adalet açısından SENARYO 1'e göre daha olumsuz sonuç vermekte; yani temsilde adalet bozulmaktadır.
- Baraj düşmesinin partiler üzerinde bir çeşit davranışsal etki oluşturması ile farklı ittifakların oluştuğunun (Millet: CHP+İYİ; 3. İttifak: DEVA+SAADET+GELECEK) varsayıldığı SENARYO 3 ile aynı sistemle hesaplanan yapıldığı ancak bu iki ittifakın bir arada seçime girdiğinin varsayıldığı SENARYO 1 arasında şu farklar oluşmuştur:

Eğer CHP + İYİ ittifakı ile 3. İttifak beraber seçime girerlerse toplamda 280 MV, ayrı ayrı girerlerse (249+14) 263 MV kazanırlar. Bu ayrılık toplamda Millet İttifakına 17 MV kaybettirir. Diğer taraftan normal şartlarda (iki aşamalı d'Hondt sisteminin etkisi ile) SENARYO 1'de milletvekili kazanamayacak olan üç partiden DEVA 11 MV, SAADET ise 3 MV kazanabilmekteler.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, seçim sistemine ilişkin AK Parti ve MHP'nin Meclise sunduğu Teklifin konuşulduğu ve yasalaşmasının beklendiği bu günlerde, yapılacak sayısal analizlerin konunun anlaşılmasında faydalı olabileceği düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir. Zira sistemin parametrelerinde yapılan değişikliklerin gerek ayrı ayrı gerekse bütünsel yapıda etkilerinin öngörülmesinin zor olması yeni seçim sistemi simülasyonlarına duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Dolayısıyla bu notun, konu üzerinde yapılacak tartışmalara ve sistemin anlaşılmasına katkı yapması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada yapılan analizlerde öncelikle iki sistem arasındaki fark basit bir örnekle açıklanmış; simülasyonlarla sistemlerin olası etkileri gösterilmiştir. Özetle, Teklif Edilen Sistem Cumhur İttifakı'na ve HDP'ye açık bir fayda sağlarken, Millet İttifakı kayıp yaşamaktadır.

Gerek mevcut gerekse teklif edilen sistemde sandalye dağıtımında uygulanan d'Hondt yöntemi, matematiksel doğası gereği, görece büyük partilere avantaj sağlayarak bu partilerin veri bir oy ile daha çok sandalye çıkarmalarına neden olur. Mevcut sistemde ittifaklar büyüdükçe hem ittifakın hem de ittifak içerisindeki büyük partinin avantajının artması durumu, Teklif Edilen sistemde ittifaklar açısından kaybolmakta ama büyük partiler açısından devam etmektedir. Sonuçlardan d'Hondt sisteminin büyük partilere sağladığı avantaj (az oy alan partilerin dezavantajı) açıkça görülmektedir.

Seçim barajı “Teklif”le birlikte %7'ye düşürülmekte, ancak eski sistemdeki ittifak çatısı altında barajdan korunma özelliği hâlâ geçerli olmaktadır.

Bu çalışmada kabul edilen oy oranı ve ittifak senaryoları altında, barajın %10 veya %7 olması sonuçları değiştirmemektedir. Bunun sebebi varsayılan oy ve ittifak senaryoları ile -“Diğer” grubundaki partiler hariç- hiçbir partinin seçim barajı %10 ya da %7 iken baraja takılmamasıdır.

Ancak diğer taraftan, barajın düşürülmesinin, gerek bu orana yakın olup tek başına ya da başka bir ittifakla orana ulaşabilecek siyasi partilerin gerekse bunlara oy verenlerin davranışını etkilemesi mümkündür. Bu çalışmada da bu etki (partiler / ittifaklar bazında) SENARYO 3 simülasyonu ile bir ölçüde dikkate alınmaya çalışılmıştır.

Teklif edilen sistemin mevcut sisteme göre temsilde adaleti düşürebileceği de söylenebilir.

Son olarak, teklifin kabul edilmesi durumunda, ittifakların sağladığı avantaj (baraj konusu dışında) ortadan kaybolacağı için ortak listeden hareket etme gibi seçim stratejilerinin Meclis aritmetiğinde değişiklikler yapması mümkündür. Örneğin bir ittifakın bir bölgede ortak (liste ile) hareket ederken diğerinin ayrı olarak seçime girmesi, ortak hareket eden lehine sonuç doğurabilir. Dolayısıyla, bu çalışmanın kapsamı içerisinde yer almasa da, söz konusu stratejik alternatiflerin partiler tarafından analiz edilip hayata geçirilerek, şu an mevcut oy oranları ve yapıda hiçbir parti / ittifak tarafından sağlanamayan Mecliste çoğunluğun sağlanması, halkoylaması vb. çoğunluklara ulaşılabilmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Ancak bu stratejilerin geliştirilmesi için, gelecek bir çalışmada oy ve ittifak senaryoları her bir il için ayrı ayrı simüle edilerek “en uygun (optimal)”, yani en çok milletvekili kazandıracak işbirliklerinin hangi illerde ve ne şekilde yapılması gerektiği -hem oy dağılımları hem de ilin MV sayısına bağlı olarak- hesaplanmalıdır.

EK. İllerin Çıkaracakları Milletvekili (MV) Sayıları

İL	Toplam MV Sayısı (2021 Nüfusa Göre)	Toplam MV Sayısı (2020 Nüfusa Göre)	FARK
Adana	15	15	-
Adıyaman	5	5	-
Afyonkarahisar	6	6	-
Ağrı	4	4	-
Aksaray	4	4	-
Amasya	3	3	-
Ankara	36	36	-
Antalya	17	17	-
Ardahan	2	2	-
Artvin	2	2	-
Aydın	8	8	-
Balıkesir	9	9	-
Bartın	2	2	-
Batman	5	5	-
Bayburt	2	1	1
Bilecik	2	2	-
Bingöl	3	3	-
Bitlis	3	3	-
Bolu	3	3	-
Burdur	3	3	-
Bursa	20	20	-
Çanakkale	4	4	-
Çankırı	2	2	-
Çorum	4	4	-
Denizli	7	7	-
Diyarbakır	12	12	-
Düzce	3	3	-
Edirne	4	4	-
Elazığ	5	5	-
Erzincan	2	2	-
Erzurum	6	6	-
Eskişehir	6	7	-1
Gaziantep	14	14	-
Giresun	4	4	-
Gümüşhane	2	2	-
Hakkari	3	3	-
Hatay	11	11	-
İğdır	2	2	-
Isparta	4	4	-
İstanbul	98	97	1
İzmir	28	28	-

“TEKLİF” EDİLEN VE “MEVCUT” SEÇİM SİSTEMLERİNİN SİMÜLASYONLARLA
KARŞILAŞTIRILMASI

Kahramanmaraş	8	8	-
Karabük	3	3	-
Karaman	3	3	-
Kars	3	3	-
Kastamonu	3	3	-
Kayseri	10	10	-
Kırıkkale	3	3	-
Kırklareli	3	3	-
Kırşehir	2	2	-
Kilis	2	2	-
Kocaeli	13	13	-
Konya	15	15	-
Kütahya	5	5	-
Malatya	6	6	-
Manisa	10	10	-
Mardin	6	6	-
Mersin	13	13	-
Muğla	7	7	-
Muş	3	4	-1
Nevşehir	3	3	-
Niğde	3	3	-
Ordu	6	6	-
Osmaniye	4	4	-
Rize	3	3	-
Sakarya	7	7	-
Samsun	9	9	-
Siirt	3	3	-
Sinop	2	2	-
Sivas	5	5	-
Şanlıurfa	14	14	-
Şırnak	4	4	-
Tekirdağ	8	8	-
Tokat	5	5	-
Trabzon	6	6	-
Tunceli	2	2	-
Uşak	3	3	-
Van	8	8	-
Yalova	3	3	-
Yozgat	4	4	-
Zonguldak	5	5	-
Toplam	600	600	